

ЛІКАРСЬКІ РОСЛИНИ КРЕМЕНЕЦЬКОГО БОТАНІЧНОГО САДУ ТА ЇХ ЗАСТОСУВАННЯ

Лікарські рослини - найбільше диво природи, царство краси і наше цілюще багатство. З глибокої старовини людина використовувала природні блага рослинного світу і як джерело свого прожитку, і для полегшення своїх недуг [3, с.233 -234].

Обмін знаннями дозволив людині створити вельми значний арсенал лікарських засобів. З давніх часів людина використовувала лікарські рослини в народній медицині для лікування самих різних захворювань. Вони неодноразово прославлялися, навіть появились вірші про лікарські рослини, - наприклад поема Х століття «Одо з Мена» описує лікувальні властивості більше 100 лікувальних рослин. Лікарські трави також згадувалися у різних філософів [2, с. 133-134].

Всесвітньо відомий також і вислів середньовічного ученого, філософа і лікаря Авіценни: «Три зброї є у лікаря: слово, рослина, ніж». На жаль, археологічні розкопки не змогли відкрити нам лікувальні лікарські рослини старовини, що зітпіли без сліду протягом багатьох тисячоліть. Скульптурні зображення, що проте дійшли до нас, і перші пам'ятники писемності Індії і Китаю, а також давно зниклих цивілізацій Близького Сходу і Єгипту свідчать про вживання різних рослин з лікувальною метою [3, с. 255-256].

Мета статті полягає в дослідженні та виокремленні лікарських рослин Кременецького ботанічного саду.

Актуальність дослідження зумовлена проблемою оптимізації асортименту і якості лікарських рослин, що використовуються. Лікарські рослини є складовою частиною природи і відіграють надзвичайно важливу роль як у природі, так і в житті людини. А саме вони напувають наші легені киснем, годують і одягають нас, постачають нам все необхідне для життя. Крім того, вони ще й створюють екологічне середовище, без якого немислиме наше нормальне повнокровне існування. Проте, флора лікарських рослин на даній території щороку суттєво зменшується. Це пояснюється безконтрольним використанням природних ресурсів багатьох цінних лікарських рослин, інтенсифікацією господарювання на територіях з наявністю лікарських рослин. Лікувальна дія рослин полягає в тому, що фізіологічно-активні речовини перебувають у них у відповідному співвідношенні, що оптимально впливає на органи і системи організму людини і тварини.

Колекція лікарських рослин створена в 2003 році і нараховує 8 сортів, які відносяться до 37 родин (переважають види родини (*Asteraceae*, *Lamiaceae*). Найчисельнішу групу складають багаторічні трав'янисті рослини [1, с. 233-234].

Створена колекція за навчально-просвітницьким принципом з метою вивчення їх генетичного різноманіття для спеціалістів фармацевтичних, педагогічних та сільськогосподарських вузів, і використання їх в демонстраційних цілях з метою пропаганди лікарських рослин.

Пошук рослин здійснювався безпосереднім обміном насінневого та посадкового матеріалів з іншими установами, по делектусу, експедиційні зразки. [5, с. 233-234].

Крім колекції створені розсадники лікарських рослин, а саме: нагідки лікарські, шавлія лікарська, череда тричіроздільна для подальшого їх збору та реалізації.

Перспективні рослини з лікувальними властивостями колекційного фонду Кременецького ботанічного саду

Таблиця 1

Назва рослини	Рік інтродукції	Господарське значення	Батьківщина
Алтея лікарська	2000	л вол	місцевий вид
Астрагал шерстистоквітковий	2005	л нц чк	місцевий вид
Барвінок малий	2001	л д	місцевий вид
Бадан товстолистий	2002	л дуб д	Алтай
Буквиця лікарська	2002	л д	місцевий вид
Валеріана лікарська	2002	л д	місцевий вид
Вербена лікарська	2005	л д	місцевий вид
Вероніка лікарська	2001	л	місцевий вид
Вовчуг польовий	2004	л	місцевий вид
Воловик лікарський	2003	л м	місцевий вид
Волошка синя	2001	л м ол д кр б	місцевий вид
Вітекс священний	2012	лед	Крим
Горицвіт весняний	2003	лд ЧК	місцевий вид
Гісол лікарський	2001	л д е	Середземномор'я

ХІМІКО-БІОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Гравілат міський	2003	л е б	місцевий вид
Гречка їстівна	2002	л х м	Центральна Азія
Деревій майжезвичайний	2001	л е	місцевий вид
Дивина густоквіткова	2002	л	місцевий вид
Дурман звичайний	1998	л д о	місцевий вид
Ехінацея пурпурова	1994	л д т к	Пн. Америка
Живокіст лікарський	2001	л м о	місцевий вид
Залізник бульбистий	2004	л	місцевий вид
Звіробій звичайний	2001	л	місцевий вид
Змієголовник молдавський	2001	л д е м	Азія
Козлятник лікарський	2001	л к	місцевий вид
Конвалія звичайна	2001	л д рр	місцевий вид
Копитняк європейський	2003	л д о	місцевий вид
Кремена гібридна	2004	л м рр	місцевий вид
Лаванда вузьколиста	2002	л д е	Середземномор'я
Лаконіс американський	1995	л д т	Пн. Америка
Лофант ганусовий	2001	л д м е	Пн. Америка
Льон звичайний	2002	лт ол	місцевий вид
Марена красильна	2013	л т	Крим
Материнка звичайна	2002	л е д	місцевий вид
Меліса лікарська	2001	л е м	Середземномор'я
Молодило покрівельне	2001	л д	місцевий вид
М'ята перцева	2001	л мед	місцевий вид
Нагідки лікарські	1999	л д е кр	місцевий вид
Наперстянка шерстиста	2002	л д нц о	місцевий вид
Нечуй-вітер волохатий	2002	п	місцевий вид
Оман високий	2001	л д м к ро	місцевий вид
Очиток їдкий	2002	л д о	місцевий вид
Парило звичайне	2003	л д т	місцевий вид
Перстач прямостоячий	2003	л	місцевий вид
Печіночниця звичайна	2002	л д	місцевий вид
Пижмо звичайне	2001	л д е	місцевий вид
Подорожник блошинний	2001	л	місцевий вид
Подорожник великий	2001	л	місцевий вид
Подорожник ланцетолистий	2002	л	місцевий вид
Полин гіркий	2001	л е	місцевий вид
Полин звичайний	2002	л е х кр б	місцевий вид
Приворотень звичайний	2003	л е	місцевий вид
Ревінь пальчастий різновид тангутський	2001	л х т	місцевий вид
Радіола рожева	2002	л д нц е ЧК	місцевий вид
Розмарин справжній	2003	л д е д	місцевий вид
Ромашка лікарська	2001	л д	Зх. Європа
Рута пахуча	1996	л д е	Середземномор'я
Розторопша плямиста	2001	л д т к	Середземномор'я
Свербіжниця польова	2001	п м д кр	місцевий вид
Секурина куциста	2003	л д	Сибір
Синюха блакитна	2001	л д	місцевий вид
Собача кропива звичайна	2002	л	місцевий вид
Солодка гола	2009	л б нц ЧК	Пд. Степ
Суниці лісові	2001	л х в	місцевий вид
Фіалка триколірна	2001	л	місцевий вид
Хрестовий бенедиктинський корінь	2001	л х	місцевий вид
Цикорій дикий	2001	л к м х е	Місцевий вид

Цмин пісковий	2001	л рр	місцевий вид
Чемериця Лобелева	2000	л о	Карпати
Чебрець звичайний	2003	л е д	місцевий вид
Чебрець повзучий	2001	л е д	місцевий вид
Черета трироздільна	2012	л в кр б	місцевий вид
Чистотіл великий	2001	л в о б	місцевий вид
Шавлія лікарська	2002	л д х м е	Середземномор'я
Шоломниця байкальська	2003	п м	Сх. Сибір

Примітка:

л - лікарська	д – декоративна
е -ефіроолійна	м – медонос
нц – науково цінна	х – харчова
т –технічна	о –отруйна
кр – красильна	рр – регіонально-рідкісна
ол – олійна	ЧК – Червона книга України
к – кормова	
в – вітамінна	

Висновки. Отже, флора ботанічного саду нараховує 76 видів лікарських рослин. На території Кременецького ботанічного саду зустрічаються лікарські рослини, які занесені до Червоної книги. Значна кількість потребує охорони, оскільки вони використовуються в якості харчової та лікарської сировини.

ЛІТЕРАТУРА

1. Атлас лікарських рослин Кременецького ботанічного саду / А. М. Ліснічук,
2. О. А. Мельничук, Л. А. Кубінська – Тернопіль: ТОВ «Терно – граф», 2017, -96 с.
3. Лікарські рослини : енциклопедичний довідник / за ред. А. М. Гродзінського. – К. : Олімп, 1992. – 544 с.
4. Лікарські рослини: енциклопедичний довідник. / А.М. Гродзинський. – К.: Голов. Поно. УРЕ, 1992. – С. 539-543.
5. Наукове обґрунтування створення національного природного парку «Кременецькі гори» / Міністерство охорони навколишнього природного середовища України. – Київ, 2005. – 87 с.
6. Фітотерапевт [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fitoterapevt.pp.ua>.